

Handlingsprogram 2018-2021

Regional plan for folkehelse 2014 - 2025

OM RAPPORTEN

**Hordaland fylkeskommune, Regionalavdelinga, Seksjon for næring- og lokalsamfunnsutvikling,
Hordaland fylkeskommune.
anne.mette.nesje.porten@hfk.no
November 2017**

INNHALD

INNLEIING	4
FRAMDRIFTSPLAN FOR HANDLINGSPROGRAM	6
TEMA 1: HEILSKAPLEG FOLKEHELSEARBEID OG UNIVERSELL UTFORMING	11
TEMA 2: LOKALSAMFUNN, NÆRMILJØ OG BUSTADER	18
TEMA 3. OPPVEKST OG LÆRING.....	23
TEMA 4: ARBEID OG ARBEIDSPLASSEN	29
TEMA 5: AKTIVITET OG SOSIAL DELTAKING	31
VEDLEGG	34

Innleiing

Bakgrunn

Regional plan for folkehelse 2014-2025 *Fleire gode leveår for alle* med handlingsprogram, blei vedteke av fylkestinget i Hordaland 11.03.2014.

Utviklingsplan for Hordaland - 2016-2020 Regional planstrategi legg ikkje føringar for revisjon av Regional plan for folkehelse inneverande periode.

Visjonen for folkehelsearbeidet i Hordaland «*Fleire gode leveår for alle*» står derfor fast.

Det same gjeld hovudmålet for folkehelsearbeidet i fylket som *skal bidra til eit langsiktig og systematisk arbeid som skal gi fleire gode leveår, og utjamne sosiale helseforskjellar.*

I regional plan for folkehelse er det valt ut fem innsatsområde:

- 1) Heilskapleg folkehelsearbeid og universell utforming
- 2) Lokalsamfunn, nærmiljø og bustader
- 3) Oppvekst og læring
- 4) Arbeid og arbeidsplassen
- 5) Aktivitet og sosial deltaking

Om handlingsprogram etter planlov

Etter nye endringar i plan- og bygningslova 01.07.2017 kan handlingsprogram til regionale planar utarbeidast for inntil fire år.

Handlingsprogrammet skal gjelde for åra 2018-2021. Tiltaka i handlingsprogrammet rettar seg særleg mot område som Hordaland fylkeskommune har ansvar for, og verkemiddel på. Vidare mot samarbeidsprosjekt og utviklingsprosjekt mellom fylkeskommunen, kommunar, statlege aktørar, frivillig sektor og andre.

Nye føringar

I åra etter Regional plan for folkehelse 2014-2025 blei vedteken er fleire nyare føringar og kunnskapsgrunnlag kome til. Det er lagt vekt på i utforminga av handlingsprogrammet å vurdere tiltaka opp mot desse.

Dette er særleg:

- *Utviklingsplan for Hordaland - Regional planstrategi 2016-2020.*
- *Folkehelsa i Hordaland 2015. Ei kunnskapsoversikt.*
- *Politisk vedtak fylkestinget frå mars 2016 i samband med handsaming av Folkehelsa i Hordaland.*
- *Meld. St. 34, (2012-2013);*
- *Meld. St. 19, (2014- 2015) – særleg oppfølging av nytt program for folkehelsearbeid i kommunane 2017-2027.*
- *Røynsler knytt til utvikling av indikatorar for det løpande oversiktsarbeidet i Hordaland fylkeskommune.*

Regional plan for folkehelse og forholdet til andre regionale planar

Det har ikkje vore eit mål med utvikling av nytt handlingsprogram å samle alle tiltak ein stad. Nokre få tiltak er også etter ei vurdering likevel teke med i handlingsprogrammet som også inngår i andre planar.

Folkehelsesatsingane i Hordaland er innarbeid i mange ulike strategiske planar både regionale planar og temaplanar.

Viktige regionale planar med folkehelseiltak:

- Regional transportplan Hordaland 2018- 2029
- Regional plan for kompetanse og arbeidskraft 2017-2030
- Regional plan for attraktive senter i Hordaland - senterstruktur, tenester og handel 2015-2026
- Regional kulturplan for Hordaland 2015-2025
- Klimaplan for Hordaland 2014-2030 Regional klima og energiplan
- Regional næringsplan 2013-2017

Lista er ikkje uttømmende.

Framdriftsplan for handlingsprogram

Tema 1: Heilskapleg folkehelsearbeid og universell utforming

Tiltak	2018	2019	2020	2021	Ansvar
Tiltak 1.1 Legge til rette for auka samhandling med kommunane for utvikling av det systematiske og langsiktige folkehelsearbeidet for å fremje gode levekår	x	x	x	x	HFK Regionalavdelinga
Tiltak 1.2 Støtte kommunane i arbeidet med å utvikle gode system for å sikre at utjamning av sosiale helse-skilnader er tema i kommunane sine plandokument		x	x	x	HFK Regionalavdelinga
Tiltak 1.3 Styrke involvering av dei lovfesta råda i kommunar og fylkeskommunen		x	x	x	HFK Regionalavdelinga
Tiltak 1.4 Kompetanseheving knytt til medverknad i plan- og utviklingsarbeid		x	x	x	HFK Regionalavdelinga
Tiltak 1.5 Auke kompetansen om bruk av helsekonsekvens-utredning (HKU) i kommunal- og regional planlegging		x			HFK Regionalavdelinga
Tiltak 1.6 Støtte kommunane i arbeidet med å utvikle eit system for løpande oversikt over helsetilstand og påverknadsfaktorar	x	x			HFK Regionalavdelinga
Tiltak 1.7 Etablere og utvikle regionalt samarbeidsorgan for folkehelsearbeidet i Hordaland	x	x	x	x	HFK Regionalavdelinga
Tiltak 1.8 Bygge kompetanse i kommunane for å evaluere tiltak i folkehelsearbeidet	x	x	x	x	HFK Regionalavdelinga
Tiltak 1.9 Utvikle helsefremjande barnehagar og skular	x	x	x	x	HFK Regionalavdelinga
Tiltak 1.10 Søke om opptak i <i>Program for folkehelsearbeid i kommunane</i>	x				HFK Regionalavdelinga
Tiltak 1.11 Hordaland som programfylke - samordne program-arbeidet regionalt i <i>Program for folkehelsearbeid i kommunane</i>	x	x	x	x	HFK Regionalavdelinga
Tiltak 1.12 Revidere innhald i samarbeidsavtalar mellom tannhelsetenesta i Hordaland og kommunane	x	x			HFK Tannhelsetenesta
Tiltak 1.13 Søke medlemskap i <i>Sunne kommuner</i>		x			HFK Regionalavdelinga
Tiltak 1.14 Gjennomføre folkehelseundersøking i fylket	x	x			HFK Regionalavdelinga
Tiltak 1.15 Etablere struktur og rutinar for formidling av kunnskap til kommunane	x	x	x	x	HFK Regionalavdelinga

Tiltak 1.16 Utvikle tverrsektorielt arbeid med universell utforming i fylkeskommunen		x			HFK Regionalavdelinga
Tiltak 1.17 Kartlegging av universell utforming i regionale senter som grunnlag for områdereguleringsplaner og handlingsprogram i kommunane			x		HFK Regionalavdelinga
Tiltak 1.18 Gjere registrering av universell utforming av fylkeskommunale bygg tilgjengeleg for brukarane	x				HFK Egedoms-avdelinga
Tiltak 1.19 Evaluere nettsidene til Hordaland fylkeskommune med omsyn til universell utforming			x		HFK Økonomi- og organisasjonsavdelinga
Tiltak 1.20 Årshjul for kompetanseheving innan universell utforming			x		HFK Regionalavdelinga
Tiltak 1.21 Etablere arena for kompetanseheving og nytenking som fremjer eit universelt utforma samfunn			x	x	HFK Regionalavdelinga

Tema 2: Lokalsamfunn, nærmiljø og bustader

Tiltak	2018	2019	2020	2021	Ansvar
Tiltak 2.1 Vidareutvikle gode læringsmiljø i skulebygg basert på klima- og miljøvenlege prosessar og materiale	x	x	x	x	HFK Egedoms-avdelinga, Opplærings-avdelinga, Regional-avdelinga
Tiltak 2.2 Arbeide systematisk med tryggare skulevegar	x	x	x	x	HFK Samferdsels-avdelinga
Tiltak 2.3 Gi støtte til aktivitet og trivsel i sentrumsområde	x	x	x	x	HFK Regionalavdelinga, Kultur- og idretts-avdelinga
Tiltak 2.4 Slutføre prosjekt nærmiljø og lokalsamfunn som fremjer folkehelse		x			HFK Regionalavdelinga
Tiltak 2.5 Fordele spelemidlar på basis av gjeldande anleggspolitikk i Hordaland	x	x	x	x	HFK Kultur- og idrettsavdelinga
Tiltak 2.6 «Frå heim til skule på egne bein» – utvikle kartreiskap til bruk i planlegging		x	x		HFK Regionalavdelinga
Tiltak 2.7 Utvikle eit breitt og variert friluftstilbod til barn og ungdom gjennom mellom anna meir bruk av medverknad		x	x		HFK Kultur- og idrettsavdelinga
Tiltak 2.8 Systematisk arbeid for redusere talet på omkomne og alvorleg skadde på vegnettet i Hordaland	x	x	x	x	HFK Samferdselsavdelinga
Tiltak 2.9	x	x	x	x	HFK Samferdselsavdelinga

Samanstilling av gang- og sykkeltilbodet, samt gjennomføring av ei sykkelundersøking i Bergensområdet tilsvarande «Oslosyklisten»					
Tiltak 2.10 Gang- og sykkeltiltak i regionsentera	x	x	x	x	HFK Samferdselsavdelinga
Tiltak 2.11 Auke kunnskapen om omfanget av skadar og ulykker		x			HFK Regionalavdelinga
Tiltak 2.12 Trafikksikre kommunar		x	x	x	HFK Samferdselsavdelinga
Tiltak 2.13 Trafikksikker fylkeskommune		x	x	x	HFK Samferdselsavdelinga

Tema 3: Oppvekst og læring

Tiltak	2018	2019	2020	2021	Ansvar
Tiltak 3.1 Auke delen elevar i vidaregåande skule som får karakter i kroppsøvingsfaget	x	x			HFK Opplæringsavdelinga
Tiltak 3.2 Vidareutvikle kompetansesatsinga i det nasjonale programmet Fiskesprell	x	x	x	x	HFK Regionalavdelinga
Tiltak 3.3 Etablere prosjekt Nettvett og digital dømmekraft til vg1-elevar og lærarar	x				HFK Opplæringsavdelinga
Tiltak 3.4 Vidareføre prosjekt med gratis skulefrukost	x	x	x	x	HFK Opplæringsavdelinga
Tiltak 3.5 Innsats for å betre psykososialt miljø for elevar på yrkesfaglege utdanningsprogram gjennom kompetanseheving for lærarar	x	x	x	x	HFK Opplæringsavdelinga
Tiltak 3.6 Styrke kompetansen om folkehelse og livsmeistring i vidaregåande skular		x	x	x	HFK Opplæringsavdelinga
Tiltak 3.7 Vidareutvikle og implementere undervisningsprogrammet HEART (helse, ernæring, aktivitet, rusførebygging og tannhelse) i ungdomskulen	x	x	x	x	HFK Tannhelsetenesta
Tiltak 3.8 Auke tal på skular i Hordaland som deltek i Ungdataundersøkinga	x	x	x	x	HFK Opplæringsavdelinga, Regionalavdelinga
Tiltak 3.9 Vidareføre Complete-forskningsprosjekt (<i>Drømmeskolen</i> og nærværsteam)	x	x	x		HFK Opplæringsavdelinga
Tiltak 3.10 Kompetanseheving knytt til positiv seksuell helse for elevar i vidaregåande skule			x	x	HFK Opplæringsavdelinga
Tiltak 3.11 Samordne ulike modellar for sykkelopplæring i skulen for å stimulere til auka bruk av sykkel hos born i kvardagen	x				HFK Samferdselsavdelinga, HFK Kultur- og idrettsavdelinga
Tiltak 3.12 Vaksinasjon mot hjernehinnebetennelse		x			HFK Opplæringsavdelinga

Tema 4: Arbeid og arbeidsplassen

Tiltak	2018	2019	2020	2021	Ansvar
Tiltak 4.1 Vidareføre prosjekt <i>Auka gjennomføring – fleire ut i lære</i>	x	x			HFK Opplæringsavdelinga
Tiltak 4.2 Arbeide aktivt for å rekruttere og halde på fleire medarbeidarar med funksjonsnedsetting i Hordaland fylkeskommune	x	x	x	x	HFK Økonomi- og organisasjonsavdelinga
Tiltak 4.3 Framheve sunt kosthald i kantiner i fylkeskommunale bygg gjennom krav til interne og eksterne samarbeidspartnarar	x	x	x	x	HFK Økonomi- og organisasjonsavdelinga, Opplæringsavdelinga
Tiltak 4.4 Stimulere til folkehelseiltak på arbeidsplassane i HFK gjennom å nytte det etablerte IA-samarbeidet mellom NAV og HFK	x	x	x	x	HFK Økonomi- og organisasjonsavdelinga

Tema 5: Aktivitet og sosial deltaking

Tiltak	2018	2019	2020	2021	Ansvar
Tiltak 5.1 Styrke mangfaldet i aktivitet og deltaking for grupper som treng særskilt tilrettelegging	x	x	x	x	HFK Kultur- og idrettsavdelinga
Tiltak 5.2 Støtte kommunane og lokalsamfunna i arbeidet med å integrere flyktningar og innvandrarar	x	x	x	x	HFK Regionalavdelinga
Tiltak 5.3 Utlysning av tilskotsmidlar for å auke tal på kommunar i Hordaland som utviklar frivilligheitspolitikk	x				HFK Regionalavdelinga
Tiltak 5.4 Stimulere til kompetanseutvikling innanfor offentleg kulturforvaltning og innan kultur-, idrett- og friluftssektoren	x	x	x	x	HFK Kultur- og idrettsavdelinga
Tiltak 5.5 Kartleggje bruk av fylkeskommunale bygg og lage strategi for meir bruk	x				HFK Eigedomsavdelinga
Tiltak 5.6 Bidra til å vidareutvikle eit breitt og variert kultur- og idrettstilbod til barn og ungdom, mellom anna gjennom meir bruk av medverknad	x	x	x	x	HFK Kultur- og idrettsavdelinga
Tiltak 5.7 Arbeide vidare med kulturkortløysing for å jamne ut økonomiske skilnader for deltaking	x	x	x	x	HFK Kultur- og idrettsavdelinga

Tema 1: Heilskapleg folkehelsearbeid og universell utforming

Regional plan for folkehelse har som mål å bidra til eit meir inkluderande samfunn i Hordaland og utjamne sosial ulikhet i helse. For å lukkast med dette er det viktig å setje inn tiltak i retning meir helsefremjande samfunnsplanlegging, auka medverknad for alle, tiltak om universell utforming og korleis skapa gode og trygge lokalsamfunn og nærmiljø. Viktige innsatsområde vert å auke prioriteringar innan gode oppvekstmiljø, gode føresetnader for læring, arbeid og fritid.

- Delmål 1.1** Samhandling skal fremje medverknad og god oppgåveløysing.
- Delmål 1.2** Folkehelsearbeidet skal vere kunnskapsbasert.
- Delmål 1.3** Folkehelseomsyn skal vere integrert i all areal- og samfunnsplanlegging.
- Delmål 1.4** Hordaland skal vere eit universelt utforma samfunn innan 2025.

Tiltak 1.1	Legge til rette for auka samhandling med kommunane for utvikling av det systematiske og langsiktige folkehelsearbeidet for å fremje gode levekår.	2018-2021
Innhald	Riksrevisjonen (2015) har peika på at det framleis ikkje er eit godt nok systematisk og langsiktig folkehelsearbeid i mange kommunar og fylkeskommunar. Hordaland fylkeskommune vil, gjennom erfaringsutveksling, kompetansehevande samlingar/konferansar og liknande, auke merksemda på korleis styrke det systematiske, langsiktige og tverrsektorielle folkehelsearbeidet i kommunane.	
Ansvar	HFK Regionalavdelinga	
Samarbeidspartar	Kommunar, Fylkesmannen i Hordaland	
Ressursar/finansiering	Innafor budsjetttramme	
Forankring	Regional plan for folkehelse	

Tiltak 1.2	Støtte kommunane i arbeidet med å utvikle gode system for å sikre at utjamning av sosiale helseskilnader er tema i kommunane sine plandokument.	2019-2021
Innhald	Aukande sosiale helseskilnader er ei av dei største folkehelseutfordringane i vår tid. Det er eit mål å auke kompetanse om korleis ein på både lokalt og regionalt nivå kan setje i verk treffsikre tiltak, for å redusere sosiale helseskilnader og sikre gode system inn i samfunnsplanlegginga.	
Resultatmål	Registrere kor mange kommunar som behandlar sosial utjamning i kommuneplanen sin samfunnsdel.	
Ansvar	HFK Regionalavdelinga	
Samarbeidspartar	Kommunane, ulike kompetansemiljø	
Ressursar/finansiering	Innafor budsjetttramme	
Forankring	Regional plan for folkehelse	

Tiltak 1.3	Styrke involvering av dei lovfesta råda i kommunar og fylkeskommunen.	2019-2021
Innhald	Det er viktig at dei lovfesta råda i fylkeskommunen og kommunane vert tekne tidlegare med i prosessar fram mot vedtak innan område som gjeld dei. Tiltaket skal sikra betre rutinar og tilbod om kompetanseheving, for enda breiare involvering av desse medverknadsorgana.	
Ansvar	HFK Regionalavdelinga	
Samarbeidspartar	Kommunane, Fylkesmannen i Hordaland, kommunale råd	
Ressursar/finansiering	Innafor budsjettramme	
Forankring	Lov om folkehelsearbeid, Plan- og bygningslova	

Tiltak 1.4	Kompetanseheving knytt til medverknad i plan- og utviklingsarbeid.	2019-2020
Innhald	Styrke kommunane sin kompetanse på medverknadsprosessar. Målgruppa er tilsette i kommunane og rådgjevarar/konsulentar innan arealplanlegging og nærmiljøarbeid. Kompetansehevinga skal byggje på erfaring frå nærmiljøprosjektet. Kompetansedeling er eit mål med arbeidet i nærmiljøprosjektet.	
Ansvar	HFK Regionalavdelinga	
Samarbeidspartar	Kommunane	
Ressursar/finansiering	Innafor budsjettramme	
Forankring	Regional planstrategi 2016-2020, Plan- og bygningslova, Regional plan for folkehelse	

Tiltak 1.5	Auke kompetansen om bruk av helsekonsekvensutredning (HKU) i kommunal- og regional planlegging.	2019
Innhald	Helsekonsekvensutredning (HKU) er eit godt eigna verktøy for å arbeide systematisk med folkehelse på tvers av sektorar. Gjennom samlingar og konferansar vil ein synleggjere korleis helsekonsekvensutredningar kan nyttast som verktøy i planlegging av tiltak og satsingar som påverkar befolkninga si helse.	
Ansvar	HFK Regionalavdelinga	
Samarbeidspartar	Kommunane, kunnskapsmiljø, fagavdelingar i fylkeskommunen	
Ressursar/finansiering	Innafor budsjettramme	
Forankring	Regional plan for folkehelse	

Tiltak 1.6	Støtte kommunane i arbeidet med å utvikle eit system for løpande oversikt over helsetilstand og påverknadsfaktorar.	2018-2019
Innhald	Gjennom erfaringsutveksling bidra til at kommunane finn konkrete og gode løysingar på oppgåva med å ha eit system for det løpande oversiktsarbeidet.	
Ansvar	HFK Regionalavdelinga	
Samarbeidspartar	Kommunar	
Ressursar/finansiering	Innafor budsjettramme	
Forankring	Lov om folkehelsearbeid, Regional plan for folkehelse	

Tiltak 1.7	Etablere og utvikle regionalt samarbeidsorgan for folkehelsearbeidet i Hordaland.	2018-2021
Innhald	Målet med tiltaket er på kort sikt å forankre og følge med utviklingsarbeidet i kommunane gjennom <i>Program for folkehelsearbeid</i> i Hordaland. På lengre sikt vurderer å utvikle eit strategisk organ for å ivareta rolla som regional utviklar i folkehelsearbeidet.	
Ansvar	HFK Regionalavdelinga	
Samarbeidspartar	Kommunane, høgskular/universitet og kompetansesentre, Fylkesmannen i Hordaland og andre relevante aktørar	
Ressursar/finansiering	Innafor budsjetttramme	
Forankring	Regional plan for folkehelse, Program for folkehelsearbeid i kommunane 2017-2027	

Tiltak 1.8	Bygge kompetanse i kommunane for å evaluere tiltak i folkehelsearbeidet.	2018-2021
Innhald	Alle kommunar i fylket skal få auka kompetanse på evaluering av folkehelseiltak.	
Ansvar	HFK Regionalavdelinga	
Samarbeidspartar	Kommunar, forskings- og kompetansemiljø	
Ressursar/finansiering	Innafor budsjetttramme	
Forankring	Regional plan for folkehelse, Program for folkehelsearbeid i kommunane	

Tiltak 1.9	Utvikle helsefremjande barnehagar og skular	2018-2021
Innhald	Samarbeide med Bergen kommune om å utarbeide eit pilotprosjekt på helsefremjande barnehagar og skular.	
Resultatmål	Fleire helsefremjande barnehagar og skular i Hordaland.	
Ansvar	HFK Regionalavdelinga	
Samarbeidspartar	Bergen kommune	
Ressursar/finansiering	Innafor budsjetttramme	
Forankring	Regional plan for folkehelse	

Tiltak 1.10	Søke om opptak i Program for folkehelsearbeid i kommunane.	2018
Innhald	Søke opptak i tilskotsordning under nasjonalt Program for folkehelsearbeid i kommunane 2017-2027. Tilskotsordninga skal bidra til å fremje samarbeid på tvers av sektorar for å få fram gode universelle tiltak retta mot breie grupper barn og unge frå 0 til 24 år i kommunane. Fylkeskommunen skal samordne programarbeidet regionalt. Arbeid med utvikling av søknad og prosjektskisse med mål om opptak i programmet i 2018 er i gong. Alternativt neste søknadsfrist som er 2019. Planlagt prosjektperiode fem år frå opptak i programmet.	
Ansvar	HFK Regionalavdelinga	
Samarbeidspartar	Kommunane, regionale kompetansesentre, Fylkesmannen i Hordaland, KS, frivillig sektor, forskings- og kompetansemiljø, Helsedirektoratet, andre relevante aktørar	
Ressursar/finansiering	Nasjonale tilskotsmidlar	
Forankring	Politisk vedtak om deltaking i Hordaland fylkesting juni 2017, Folkehelsemeldinga 2014-15, Regional plan for folkehelse	

Tiltak 1.11	Hordaland som programfylke - samordne programarbeidet regionalt i Program for folkehelsearbeid i kommunane.	2018-2021
Innhald	Under føresetnad av opptak av Hordaland i det nasjonale programmet i 2018 eller 2019, skal fylkeskommunen bidra til å samordne programmet for å sikre at resultatmåla i programmet vert nådde. Tiltaksutviklinga i kommunane skal fremje barn og unge sin livskvalitet og psykiske helse, og det rusførebyggjande arbeidet.	
Evaluering	Tiltak og metodar utvikla innanfor tilskotsordninga skal evaluerast i samarbeid med forskings- og kompetansemiljø.	
Ansvar	HFK Regionalavdelinga	
Samarbeidspartar	Kommunane, regionale kompetansesentre, Fylkesmannen i Hordaland, KS, frivillig sektor, forskings- og kompetansemiljø, Helsedirektoratet, andre relevante aktørar	
Ressursar/finansiering	Nasjonale tilskotsmidlar	
Forankring	Politisk vedtak om deltaking i Hordaland fylkesting juni 2017, Folkehelsemeldinga 2014-15, Regional plan for folkehelse	

Tiltak 1.12	Revidere innhald i samarbeidsavtalar mellom tannhelsetenesta i Hordaland og kommunane.	2018-2019
Innhald	For å kunne gje innbyggjarane i Hordaland det tannhelsetilbodet dei har rett på og oppfylle krav i tannhelsetenestelova, er det inngått samarbeidsavtalar med kommunane i Hordaland. Innhaldet i avtalane skal reviderast og avtalane skal signerast på nytt.	
Ansvar	HFK Tannhelsetenesta	
Samarbeidspartar	Kommunar i Hordaland, Sogn og Fjordane fylkeskommune, Rogaland fylkeskommune	
Ressursar/finansiering	Innafor budsjetttramme	
Forankring	Strategiplan for folkehelsearbeid 2016-2019, Tannhelsetenesta i Hordaland fylkeskommune	

Tiltak 1.13	Søke medlemskap i <i>Sunne kommuner</i>.	2019
Innhald	<i>Sunne kommuner</i> er eit nettverk av kommunar og fylkeskommunar som samarbeider og utvekslar erfaringar frå folkehelsearbeidet. Medlemsskapet skal bidra til betre kunnskapsdeling og utviklingsarbeid i Hordaland.	
Ansvar	HFK Regionalavdelinga	
Samarbeidspartar	WHO's norske nettverk	
Ressursar/finansiering	90.000 per år. Innafor budsjetttramme	
Forankring	Regional plan for folkehelse	

Tiltak 1.14	Gjennomføre folkehelseundersøking i fylket.	2018-2019
Innhald	Gjennomføre ei spørjeundersøking i Hordaland. Resultata skal gjennomgåast, analyserast og formidlast, internt og i samarbeid med kommunane. Utvikle samarbeid med forskingsmiljø.	
Ansvar	HFK Regionalavdelinga	
Samarbeidspartar	Folkehelseinstituttet, eventuelt andre relevante kompetansemiljø	
Ressursar/finansiering	Innafor budsjetttramme	
Forankring	Regional plan for folkehelse	

Tiltak 1.15	Etablere struktur og rutinar for formidling av kunnskap til kommunane.	2018-2021
Innhald	Hordaland fylkeskommune skal støtte kommunane i å drive kunnskapsbasert folkehelsearbeid. Målsettinga er å utvikle gode måtar å formidle og halde kommunane oppdaterte på faget. Til dømes gjennom oppfølging av Ungdataundersøkinga.	
Ansvar	HFK Regionalavdelinga	
Samarbeidspartar	Kommunar	
Ressursar/finansiering	Innafor budsjetttramme	
Forankring	Regional plan for folkehelse	

Tiltak 1.16	Utvikle tverrsektorielt arbeid med universell utforming i fylkeskommunen.	2019
Innhald	Det pågår mykje arbeid innafor universell utforming i Hordaland fylkeskommune, men det er behov for meir samordning av arbeidet for å dra full nytte av ressursbruk og betre måloppnåing. Tiltaket skal sikre ansvarsdeling og struktur for eit meir systematisk arbeid med universell utforming på tvers i fylkeskommunen.	
Ansvar	HFK Regionalavdelinga	
Samarbeidspartar	Alle avdelingane i Hordaland fylkeskommune	
Ressursar/finansiering	Innafor budsjetttramme	
Forankring	Regional planstrategi 2016-2020, Regional plan for folkehelse, Temaplan – Likeverd i Hordaland fylkeskommune 2017-2021	

Tiltak 1.17	Kartlegging av universell utforming i regionale senter som grunnlag for områdereguleringsplanar og handlingsprogram i kommunane.	2020
Innhald	Kartlegging av eksisterande situasjon vert nytta som grunnlag for planarbeid, for å nå mål om universelt utforma senter innan 2025.	
Ansvar	HFK Regionalavdelinga	
Samarbeidspartar	Kommunane, statlege etatar	
Ressursar/finansiering	Innafor budsjettramme, tilskot Statens kartverk, KS, m.fl.	
Forankring	Regional plan for attraktive senter 2015 - 2026, retningsliner for arealplanar i sentrumsområde, Regional plan for folkehelse	

Tiltak 1.18	Gjere registrering av universell utforming av fylkeskommunale bygg tilgjengeleg for brukarane	2019
Innhald	Registrering av universell utforming av fylkeskommunale bygg skal gjerast i samsvar med «Byggforsk sjekklister» Resultata skal leggjast inn i Bygg for alle.no og vere lett tilgjengeleg for brukarane.	
Resultatmål	Dei fylkeskommunale bygga er universelt utforma og informasjonen om bygga er lett tilgjengeleg til offentleg bruk på Byggforalle.no .	
Ansvar	HFK Egedomsavdelinga	
Samarbeidspartar	Rådet for menneske med nedsett funksjonsevne, andre relevante partar	
Ressursar/finansiering	Innafor budsjettramme, tilskot KS m.fl.	
Forankring	Regional plan for folkehelse	

Tiltak 1.19	Evaluerer nettsidene til Hordaland fylkeskommune med omsyn til universell utforming.	2020
Innhald	Nettsidene til Hordaland fylkeskommune skal vere universelt utforma.	
Ansvar	HFK Økonomi- og organisasjonsavdelinga	
Samarbeidspartar	Vurderast seinare	
Ressursar/finansiering	Innafor budsjettramme	
Forankring	Regional plan for folkehelse, Temaplan – Likeverd i Hordaland fylkeskommune 2017-2021	

Tiltak 1.20	Årshjul for kompetanseheving innan universell utforming.	2020
Innhald	Tiltaket skal sikra kontinuerlig opplæring av aktørar som har ansvar for universell utforming. Tiltaket skal vere sektorovergripande og dekke opplæring av mellom anna politikare, planleggjarar, dei som legg til rette for og driv med innkjøp innan transport og bygg.	
Ansvar	HFK Regionalavdelinga	
Samarbeidspartar	Eigedom-, Samferdsel-, og Økonomi- og Organisasjonsavdelinga, Husbanken region Vest	
Ressursar/finansiering	Førebels uavklart	
Forankring	Regional plan for folkehelse, Temaplan – Likeverd i Hordaland fylkeskommune 2017-2021	

Tiltak 1.21	Etablere arena for kompetanseheving og nytenking som fremjer eit universelt utforma samfunn.	2020-2021
Innhald	Hordaland fylkeskommune skal gjennom sine verkemiddel leggje til rette for arenaer, kunnskap og haldningar som kan bidra til å byggje ned barrierar og gjere at fleire kan vere sjølvhjelpne i kvardagen, til dømes ved utvikling av teknologi og tenester.	
Ansvar	HFK Regionalavdelinga	
Samarbeidspartar	Relevante samarbeidspartar innan design og utdanning	
Ressursar/finansiering	Innafor budsjettamme	
Forankring	Regional plan for folkehelse, Temaplan – Likeverd i Hordaland fylkeskommune 2017-2021	

Tema 2: Lokalsamfunn, nærmiljø og bustader

Helse vert både skapt og utvikla der vi bor, går på skule, arbeider, leikar og trivast, nemlig i nærmiljøa og lokalsamfunna våre. Difor er helsevennlege lokalsamfunn berebjelken i folkehelsearbeidet. Kvaliteten på dei fysiske, psykiske og sosiale omgjevnadene er viktig for trivsel, livskvalitet og helse. Gode lokalsamfunn, nærmiljø og bustader fremjar god folkehelse.

- Delmål 2.1** Gode, trygge og aktive nærmiljø for befolkninga.
- Delmål 2.2** Gode friluftsområde for alle.
- Delmål 2.3** Bustader til folk med ulike behov i gode nærmiljø.
- Delmål 2.4** Færre skader og ulykker.

Tiltak 2.1	Vidareutvikle gode læringsmiljø i skulebygg basert på klima- og miljøvenlege prosessar og materiale	2018-2019
Innhald	Det er trong for meir kunnskap om erfaringar frå brukerar knytt til materialval og utforming av skulebygg. Ein vil sjå på mulegheitene for å knytte til seg forskingsmiljø for å kome med innspel til vidare utvikling. Dette kjem som eit tillegg til miljømerking av bygga.	
Resultatmål	Auka tilfredsheit jamfør brukarundersøkinga og Ungdata.	
Ansvar	HFK Opplæringsavdelinga, Eigedomsavdelinga, Regionalavdelinga	
Samarbeidspartar	Høgskulen på Vestlandet, Bergen Arkitektthøgskule, UiB Fakultet for kunst, musikk og design	
Ressursar/finansiering	Innafor budsjettramme	
Forankring	Klimaplan for Hordaland 2014 - 2030, Regional næringsplan for Hordaland 2013 - 2017	

Tiltak 2.2	Arbeide systematisk med tryggare skulevegar.	2018-2021
Innhald	Det er både ei nasjonal og regional målsetting at 80 % av skuleelevane skal gå eller sykle til skulen. Skal målet bli nådd må tilkomstvegane vere trafikksikre. Det vert jobba med å etablere gang- og sykkelveg der dette manglar. Trygg Trafikk opplyser at fire av ti foreldre opplever skulevegen som usikker. Dette er ei av årsakene til at mange vel å køyre barna. Trygg skuleveg handlar difor ikkje berre om infrastruktur, men og om å redusere biltrafikken kring skulen. Prosjektet <i>Hjertesone</i> har som målsetting å trygge området kring skulane, slik at fleire elevar er sikra trygg skuleveg. I tillegg vert det arbeida systematisk og tverrsektorielt med godkjenningsordninga Trafikksikker kommune. Dette arbeidet kvalitetssikrar kommunane sitt trafikksikringsarbeid.	
Resultatmål	Fleire <i>Hjertesone</i> -skular, og fleire godkjende «Trafikksikker-kommunar».	
Ansvar	HFK Samferdselsavdelinga	
Samarbeidspartar	Trygg Trafikk, kommunane	
Ressursar/finansiering	Innafor budsjettramme	
Forankring	Regional transportplan Hordaland 2018-2029	

Tiltak 2.3	Gi støtte til aktivitet og trivsel i sentrumsområde.	2018-2021
Innhald	Fylkeskommunale verkemiddel skal bidra til å auke kvaliteten i uteområde. Dette til dømes ved å gi økonomisk støtte til aktivitets-uterom i sentrumsområde for alle generasjonar og gjennom planarbeid. Midlertidige anlegg/førebelse byrom kan nyttast som ein metode for erfaringssamling og auka aktivitet i senterområde der ein ønskjer høgare kvalitet.	
Resultatmål	Identifisere alle aktuelle verkemiddel og oppgåver med behov for endring.	
Ansvar	HFK Regionalavdelinga, Kultur- og idrettsavdelinga	
Samarbeidspartar	Kommunane, relevante kompetansemiljø	
Ressursar/finansiering	Ulike støtteordningar	
Forankring	Regional plan for attraktive senter i Hordaland 2015-2026	

Tiltak 2.4	Slutføre prosjekt nærmiljø og lokalsamfunn som fremjer folkehelse.	2019
Innhald	Pågåande metode- og utviklingsarbeid for å få fram breiare kunnskapsgrunnlag for kommunale planprosessar. Dette gjennom utvikling og utprøving av kvalitative metodar for medverknad frå befolkninga.	
Resultatmål	Ved prosjektslutt skal kommunane ha: Betre kvalitative oversikter over folkehelseutfordringar som grunnlag for kommunale planprosessar og avgjerder. Betre kunnskap om korleis folk har det i nærmiljø og lokalsamfunn, og meir kunnskap om kva som bidreg til livskvalitet og trivsel. Ha utvikla og/eller prøvd ut medverknadsmåtar med ulike befolknings- og aldersgrupper i nærmiljø og lokalsamfunn.	
Evaluering	Prosjektet blir evaluert: Høgskulen i Volda - nasjonal evaluator. Høgskulen på Vestlandet - regional evaluator/følge-med miljø	
Ansvar	HFK Regionalavdelinga	
Samarbeidspartar	Kommunane Askøy, Bømlo, Fjell og Stord. Høgskulen på Vestlandet. Helsedirektoratet	
Ressursar/finansiering	Årleg 2016-2018: kr 2 mill. + eigen finansiering Nasjonale prosjektmidlar over statsbudsjettet. Eigne driftsmidlar	

Tiltak 2.5	Fordele spelemidler på basis av gjeldande anleggspolitikk i Hordaland	2018-2021
Innhald	Anleggsutvikling er eit viktig verkemiddel for å nå visjonen <i>Aktiv kvar dag</i> for folk i Hordaland. Gode tilrettelagte anlegg er viktige møteplassar i nærmiljøet, og aukar deltaking og trivsel.	
Ansvar	HFK Kultur- og idrettsavdelinga	
Samarbeidspartar	Kommunane og lag og organisasjonar	
Ressursar/finansiering	Ulike støtteordningar	
Forankring	Regional kulturplan for Hordaland 2015-2025	

Tiltak 2.6	«Frå heim til skule på eigne bein» – Utvikle kartreiskap til bruk i planlegging.	2019-2020
Innhald	Det skal utviklast ein kartreiskap til bruk i planlegging av nye bustadområde i heile fylket, for å bidra til trygg ferdsel til fots og på sykkel. Registrering av farleg skuleveg i kommunane skal bli meir konkret, så den kjem til betre nytte ved hjelp av denne kartløyninga.	
Ansvar	HFK Regionalavdelinga	
Samarbeidspartar	Skyss	
Ressursar/finansiering	Innafor budsjettamme	
Forankring	Regional plan for folkehelse	

Tiltak 2.7	Utvikle eit breitt og variert friluftslivstilbod til barn og ungdom gjennom mellom anna meir bruk av medverknad.	2019-2020
Innhald	Ein skal legge til rette for at fleire skal kunne delta i friluftsliv på jamn basis og i eit breitt spekter.	
Resultatmål	Etablere strukturert og open prosess for avklaring av regionale interesser.	
Ansvar	HFK Kultur- og idrettsavdelinga	
Samarbeidspartar	Kommunar, friluftsråd, lag og organisasjonar	
Ressursar/finansiering	Innanfor budsjettammene, ulike tilskotsordningar	
Forankring	Regional kulturplan for Hordaland 2015-2025	

Tiltak 2.8.	Systematisk arbeid for redusere talet på omkomne og alvorleg skadde på vegnettet i Hordaland	2018-2021
Innhald	Nullvisjonen om ingen omkomne eller hardt skadde i trafikken er utgangspunktet for trafikksikringsarbeidet. Fylkeskommunen som vegeigar må prioritere særleg utsette stadar, som til dømes strekingar som er utsette for ras, farlege skulevegar og kryss med høg ulykkesstatistikk. Kommunane har gjennom lovverket ansvar for utarbeiding av kommunale trafikksikringsplanar. Planane skal vere heilskaplege og gje innspel om tiltak på riks- og fylkesvegnettet. Fylkeskommunen har etter vegtrafikklova ansvar for å tilrå og samordne tiltak for å fremje trafikksikringa i fylket.	
Ansvar	HFK Samferdselsavdelinga	
Samarbeidspartar	Trygg Trafikk, kommunane	
Ressursar/finansiering	Innafor budsjetttramme	
Forankring	Regional transportplan Hordaland 2018-2029	

Tiltak 2.9	Samanstilling av gang- og sykkeltilbodet, samt gjennomføring av ei sykkelundersøking i Bergensområdet tilsvarande «Oslosyklisten»	2018-2021
Innhald	Undersøking for å få betre kunnskap om alle som sykklar i Bergensområdet, og om dei som ikkje sykklar.	
Resultatmål	Større kunnskap om potensielle syklistar og deira behov for tilrettelegging.	
Ansvar	HFK Samferdselsavdelinga	
Samarbeidspartar	Kommunar, Statens Vegvesen, Prosjektkontoret for sykkel og mobilitet i Bergen	
Ressursar/finansiering	Innafor budsjetttramme	
Forankring	Regional transportplan Hordaland 2018-2029	

Tiltak 2.10	Gang- og sykkeltiltak i regionsentera	2018-2021
Innhald	Oppdatere kunnskapsgrunnlag og sette i gang planarbeid på gang- og sykkeltiltak i regionsentra Straume, Kleppstø, Knarvik og Osøyro. Deretter utvide til å gjelde dei resterande regionsentra. Vurdere å inngå sykkelbyavtaler med regionsentra.	
Resultatmål	Inngå fleire sykkelbyavtaler for å auke sykkelandelen i regionsentra.	
Ansvar	HFK Samferdselsavdelinga	
Samarbeidspartar	Aktuelle kommunar, Statens Vegvesen	
Ressursar/finansiering	Innafor budsjetttramme	
Forankring	Regional transportplan Hordaland 2018-2029	

Tiltak 2.11	Auke kunnskapen om omfanget av skadar og ulykker	2019
Innhald	Gjennom samarbeid med kommunane skal det utviklast prosjekt for betre å etterspørje, hente ut og utnytte eksisterande data og å utvikle betre data.	
Ansvar	HFK Regionalavdelinga	
Samarbeidspartar	Helse Bergen, Helsedirektoratet	
Ressursar/finansiering	Innafor budsjetttramme	
Forankring	Regional plan for folkehelse	

Tiltak 2.12	Trafikksikre kommunar	2019 -2022
Innhald	Hordaland fylkeskommune har mål om at minst ti kommunar skal vere godskjente som trafikksikre kommunar innan planperioden	
Ansvar	HFK Samferdselsavdelinga	
Samarbeidspartar		
Ressursar/finansiering	Innafor budsjetttramme	
Forankring		

Tiltak 2.13	Trafikksikker fylkeskommune	2019 -2022
Innhald	Hordaland fylkeskommune har mål om at Hordaland fylkeskommune skal jobbe mot å bli godkjent som trafikksikker fylkeskommune innan planperioden.	
Ansvar	HFK Samferdselsavdelinga	
Samarbeidspartar		
Ressursar/finansiering	Innafor budsjetttramme	
Forankring		

Tema 3. Oppvekst og læring

Utdanningsnivået er den viktigaste indikatoren på sosial ulikskap i helse og ein grunnleggjande føresetnad for inkludering i samfunnet. Sosial bakgrunn, skuleprestasjonar og helserelaterte forhold gjer saman med oppleving av meistring, motivasjon og psykisk helse, viktige føringar på skuleprestasjonar og fråfall i vidaregåande skule. Det er auka risiko for helse- og levekårproblematikk gjennom livet for dei som ikkje fullfører vidaregåande skule.

- Delmål 3.1** Barnehagar og skular skal ha helsevennlege og gode bygg og uteareal.
- Delmål 3.2** Barnehagar, grunnskular og vidaregåande skular skal arbeide helsefremjande.
- Delmål 3.3** Det skal vere koordinert innsats og godt samarbeid mellom aktørar som arbeider med levekåra og helse til barn og unge gjennom heile utdanningsløpet.
- Delmål 3.4** 90 prosent av elevane skal gjennomføre vidaregåande opplæring på fem år.
- Delmål 3.5** Auka kunnskap om barn og unge sin situasjon levekår og helse.
- Delmål 3.6** 80 prosent av barn og unge skal gå eller sykle til skule.

Tiltak 3.1	Auke delen elevar i vidaregåande skule som får karakter i kroppsøvingfaget.	2018-2019
Innhald	Elevar i vidaregåande skule får ikkje godkjend vitnemål på grunn av manglande karakter i kroppsøving. Det er difor naudsynt å styrke kroppsøvingfaget i form av tilrettelegging og auka kompetanse, slik at elevane består vidaregåande opplæring.	
Resultatmål	Auka del elevar som fullfører og består vgs., både på normert tid og etter fem år. Auka del elevar som fullfører og består kroppsøving.	
Ansvar	HFK Opplæringsavdelinga	
Samarbeidspartar	Kultur- og idrettsavdelinga i Hordaland fylkeskommune, Idrettscampus Bergen	
Ressursar/finansiering	118 000; Opplæringsavdelinga i Hordaland fylkeskommune og Idrettscampus Bergen	
Forankring	Regional kulturplan for Hordaland 2015-2025, Regional plan for folkehelse. Styringsdokument for pedagogisk utviklingsarbeid 2016 – 18.	

Tiltak 3.2	Vidareutvikle kompetansesatsinga i det nasjonale programmet Fiskesprell.	2018-2021
Innhald	Målgruppa er tilsette i barnehagar og elevar ved barne- og ungdomsarbeidarlinje i vidaregåande skuler i Hordaland.	
Resultatmål/Effekt mål	Gjennomføre kurs for 80 tilsette i barnehage og SFO, og 26 elevar i vidaregåande skule (barne- og ungdomsarbeidar) i 2018. Det vert utarbeidd årlege resultatmål. Effektmålet er å utarbeide eit system for å registrere kor ofte fisk vert servert i desse barnehagane.	
Ansvar	HFK Regionalavdelinga	
Samarbeidspartar	Norges Sjømatråd og Hordaland fylkeskommune; andre avdelingar (Opplæringsavdelinga, Tannhelsetenesta)	
Ressursar/finansiering	Statleg tilskot, fylkeskommunale midlar	
Forankring	Regional plan for folkehelse, Helsedirektoratet	

Tiltak 3.3	Etablere forprosjekt Nettvett og digital dømmekraft til Vg1-elevar og lærarar.	2018
Innhald	Utvikle eit opplegg som kan gjennomførast på vg1 av og med elevar på alle dei vidaregåande skulane i Hordaland. Lærarar og leiing vil og få auka kompetanse om digital dømmekraft og nettvett. Forprosjektet er allereie under utvikling.	
Resultatmål	Auka del elevar som fullfører og består vgs. - både på normert tid og etter fem år. Elevundersøkinga: indikatorar for trivsel og digital mobbing.	
Evaluering	Forprosjektet skal evaluerast med tanke på vidareføring	
Ansvar	HFK Opplæringsavdelinga	
Samarbeidspartar	Ikkje avklart	
Ressursar/finansiering	Innafor budsjetttramme	
Forankring	Styringsdokumentet for pedagogisk utviklingsarbeid 2016 – 2018, Regional planstrategi 2016-2020, Temaplan – Likeverd i Hordaland fylkeskommune 2017-2021	

Tiltak 3.4	Vidareføre tilbud med gratis skulefrukost.	2018-2021
Innhald	Gratis skulefrukost til fleire skular i fylkeskommunen som eit universelt tiltak for å betre matvanar og auke læringsutbytte. 60 prosent av vidaregåande skular er med i ordninga i 2017.	
Resultatmål	Auka del elevar som fullfører og består vgs., både på normert tid og etter fem år. Elevundersøkinga: trivselsindikatorar og elevfråvær.	
Evaluering	Planlagt rapportering (eigenevaluering) første gang i 2018.	
Ansvar	HFK Opplæringsavdelinga	
Samarbeidspartar	Vidaregåande skular, Nasjonalt senter for mat, helse og fysisk aktivitet	
Ressursar/finansiering	Innafor budsjettramme	
Forankring	Nasjonalt faglig retningslinje for mat og måltider i skolen, Helsedirektoratet, Regional planstrategi 2016-2020, Styringsdokumentet for pedagogisk utviklingsarbeid 2016-2018	

Tiltak 3.5	Innsats for å betre psykososialt miljø for elevar på yrkesfaglege utdanningsprogram gjennom kompetanseheving for lærarar.	2018-2021
Innhald	Lærarar skal få auka kompetanse som fremjer eit betre psykososialt miljø for elevane. Elevundersøkingar visar at fleire elevar på yrkesfaglege utdanningsprogram opplever mobbing.	
Resultatmål	Auka del elevar som fullfører og består vgs., både på normert tid og etter fem år. Elevundersøkinga: trivselsindikatorar og mobbetal. Fullføringstal (årsbasis)	
Ansvar	HFK Opplæringsavdelinga	
Samarbeidspartar	Skulane	
Ressursar/finansiering	Innafor budsjettramme	
Forankring	Regional planstrategi 2016-2020, Styringsdokumentet for pedagogisk utviklingsarbeid 2016-2018	

Tiltak 3.6	Styrke kompetansen om folkehelse og livsmeistring i vidaregåande skular.	2019-2021
Innhald	Etter nye prinsipp og verdiar for grunnopplæringa skal folkehelse og livsmeistring som tverrfagleg tema få meir plass i skulen. Lærarane skal få auka kompetanse om kva faktorar som fremjar god psykisk og fysisk helse, og som gir elevane moglegheit til å ta ansvarlege livsval, og eit betre psykososialt arbeidsmiljø for elevane.	
Resultatmål	Auka del elevar som fullfører og består vgs., både på normert tid og etter fem år. Ungdataundersøkinga: indikatorar for psykiske helseplager, rus og mobbing. Elevundersøkinga: mobbetal.	
Ansvar	HFK Opplæringsavdelinga	
Samarbeidspartar	Skulane, Energisenteret for barn og ungdom, relevante kompetansemiljø	
Ressursar/finansiering	Innafor budsjetttramme	
Forankring	Styringsdokument for pedagogisk utviklingsarbeid 2016 – 2018, Handlingsplan mot diskriminering av lesbiske, homofile, bifile og transpersonar i HFK, Retningslinjer for rusførebyggande arbeid i dei vidaregåande skulane (gjeldande frå 2018), Regional planstrategi 2016-2020.	

Tiltak 3.7	Vidareutvikle og implementere undervisningsprogrammet HEART (helse, ernæring, aktivitet, rusførebygging og tannhelse) i ungdomskulen.	2018-2021
Innhald	HEART er eit digitalt undervisningsprogram for elevar i 8. og 9. klasse i grunnskulen. Programmet er eit kunnskapsbasert folkehelseprogram med temaa helse, ernæring, aktivitet, rusførebygging og tannhelse.	
Resultatmål	Frå 2019 og kvart år framover skal programmet inn i minst fem ungdomsskular i Hordaland årleg.	
Ansvar	HFK Tannhelsetenesta	
Samarbeidspartar	Tannhelse Rogaland FKF, Tannhelsetenesta Sogn og Fjordane fylkeskommune, Helsedirektoratet, kommunane	
Ressursar/finansiering	100 000 per år (Hordaland fylkeskommune; tannhelsetenesta), statlege midlar	
Forankring	Strategiplan for folkehelsearbeid 2016-2019, Tannhelsetenesta i Hordaland fylkeskommune	

Tiltak 3.8	Auke tal på skular i Hordaland som deltek i Ungdata-undersøkinga.	2018-2021
Innhald	Undersøkinga dekker sentrale sider ved dei unge sin livsstil og livssituasjon. Gjennom Ungdata kan kommunar og fylkeskommunar få kartlagt sentrale sider ved unge sine liv. Deltakinga i undersøkinga skal samkjørast med skulane sine heimkommunar.	
Resultatmål	I 2019 skal alle ungdomsskular og vidaregåande skular ha gjennomført Ungdata i løpet av dei to siste åra.	
Ansvar	HFK Opplæringsavdelinga, HFK Regionalavdelinga	
Samarbeidspartar	KoRus Vest Bergen, kommunane i Hordaland	
Ressursar/finansiering	Nasjonale midlar, fylkeskommunale midlar	
Forankring	Regional plan for folkehelse, Styringsdokument for pedagogisk utviklingsarbeid 2016 – 2018.	

Tiltak 3.9	Vidareføre Complete-forskningsprosjekt (<i>Drømmeskolen og Nærværsteam</i>).	2018-2020
Innhald	COMPLETE er eit forskningsprosjekt utvikla for å betre psykososiale læringsmiljø i vidaregåande opplæring og dermed bidra til å auke gjennomføring og nærvær i vidaregåande skule. Forskningsprosjektet går over fire år med start hausten 2016 og slutt våren 2020.	
Resultatmål	Auka del elevar som fullførar og består vgs., både på normert tid og etter fem år. Elevundersøkinga: trivselsindikatorar. Redusert fråvær.	
Ansvar	HFK Opplæringsavdelinga	
Samarbeidspartar	Nordland, Sogn og Fjordane og Troms fylkeskommunar, Universitetet i Bergen (HEMIL-senteret er prosjektleiar), Nordlands-forsking, Oxford Research.	
Ressursar/finansiering	Statlege midlar	
Forankring	Styringsdokument for pedagogisk utviklingsarbeid 2016 – 2018.	

Tiltak 3.10	Kompetanseheving knytt til positiv seksuell helse for elevar i vidaregåande skule.	2020-2021
Innhald	Med tanke på seksuell helse i eit folkehelseperspektiv, treng elevane på Vg1 kompetanseheving om identitet, sjølvbestemming, meistring og råderett. I tillegg treng dei kunnskap om konsekvensar av biletedeling på nett, jamfør resultat henta frå Ungdata 2017.	
Resultatmål	Auka del elevar som fullførar og består vgs., både på normert tid og etter fem år. Ungdataindikatorar om psykisk helse.	
Ansvar	HFK Opplæringsavdelinga	
Samarbeidspartar	Skulehelsetenesta, andre	
Ressursar/finansiering	Fylkeskommunale midlar	
Forankring	Styringsdokument for pedagogisk utviklingsarbeid 2016 – 2018, Regional planstrategi 2016-2020.	

Tiltak 3.11	Samordne ulike modellar for sykkelopplæring i skulen for å stimulere til auka bruk av sykkel hos born i kvardagen.	2018
Innhald	Det er eit mål å auke bruk av sykkel til rekreasjon, trening og som framkomstmiddel gjennom å lage gode modellar for sykkelopplæring i skulen. Det er fleire ulike prosjekt som tilbyr verktøy knytt til dette tiltaket.	
Resultatmål	Utvikle metode i samråd med kommunane og kultur- og idrettsaktørane.	
Ansvar	HFK Samferdselsavdelinga, HFK Kultur- og idrettsavdelinga	
Samarbeidspartar	Norges Cykleforbund, region vest (<i>Alle barn sykler</i>), Bergen kommune, skulane (Bergensprogrammet)	
Ressursar/finansiering	500 000 (Kultur- og idrettsavdelinga, HFK, tilskotsordning knytt til sykkel og folkehelse), trafikksikringsmidlar og tilskot til sykkelparkering (Klima- og naturressursseksjonen, HFK)	
Forankring	Regional kulturplan for Hordaland 2015-2025	

Tiltak 3.12	Vaksinasjon mot hjernehinnebetennelse	2019
Innhald	Auke kunnskapen om førebyggjande helsetiltak og legge til rette for tilbod om vaksinasjon mot hjernehinnebetennelse for elevar i vidaregåande skuler. Samarbeide med kommunehelsetenesta for å kunne gjere tilbodet gratis og lett tilgjengeleg.	
Ansvar	HFK Opplæringsavdelinga	
Samarbeidspartar	Kommunehelsetenesta	
Ressursar/finansiering		
Forankring		

Tema 4: Arbeid og arbeidsplassen

Arbeid- og yrkesdeltaking sikrar gode levekår i befolkninga, bidrar til å jamne ut sosiale helseskilnader og er viktig for inkludering, integrering, livskvalitet og kjensla av meistring. Å vere utan arbeid aukar risikoen for langvarig liding, og dei sosiale konsekvensane av sjukdom er større jo lågare utdanning ein har.

- Delmål 4.1** Auke arbeidsdeltakinga og betre overgangen mellom vidaregåande opplæring og arbeid.
- Delmål 4.2** Auka deltaking i arbeidslivet gjennom fleire universelt utforma arbeidsplassar.
- Delmål 4.3** Auke deltaking i arbeidslivet gjennom meir satsing på helsefremjande arbeidsplassar.

Tiltak 4.1	Vidareføre prosjekt <i>Auka gjennomføring - fleire ut i lære.</i>	2018-2019
Innhald	Den to-årige forsøksordninga med yrkesfaglege koordinatorar som er ein del av prosjektet <i>Auka gjennomføring – fleire ut i lære</i> , har som mål at fleire fullfører yrkesfagleg utdanning. Ordninga vert gjennomført ved fem skular, og skal gjere tydelegare skulen si rolle med å skaffe læreplassar i regionen eleven høyrer til. Prosjektet skal sjåast i samanheng med komande forskingsoppdrag. Det skal òg etablerast samarbeid med opplæringskontora.	
Resultatmål	Færre som sluttar på yrkesfag. Fleire elevar følgjer normert progresjon frå vg2 til vg3 (lære). Auka del elevar som fullfører og består vgs., både på normert tid og etter 5 år.	
Ansvar	HFK Opplæringsavdelinga	
Samarbeidspartar	Skulane, næringslivet	
Ressursar/finansiering	Det vert løyvd ressursar til forsøksordninga, i budsjettet for 2017 og 2018	
Forankring	Fylkestingsvedtak 14.6.16, Regional planstrategi 2016-2020	

Tiltak 4.2	Arbeide aktivt for å rekruttere og halde på fleire medarbeidarar med funksjonsnedsetting i Hordaland fylkeskommune.	2018-2021
Innhald	Hordaland fylkeskommune ønskjer eit mangfald av dyktige medarbeidarar, og må legge til rette både for ei brei rekruttering og for å halde på tilsette. Menneske med nedsett funksjonsevne kan trengje ekstra tiltak i fyrste fase, særleg ved tilsetning og tilrettelegging på arbeidsplassen for å kome inn som langsiktig arbeidstakar.	
Ansvar	HFK Økonomi- og organisasjonsavdelinga	
Samarbeidspartar	NAV	
Ressursar/finansiering	Innafor budsjetttramme	
Forankring	Regional plan for folkehelse, Temaplan – Likeverd i Hordaland fylkeskommune	

Tiltak 4.3	Framheve sunt kosthald i kantiner i fylkeskommunale bygg gjennom krav til interne og eksterne samarbeidspartnarar.	2018-2021
Innhald	Sikre at kantiner i fylkeskommunale bygg følgjer nasjonale retningslinjer, gjennom å stille krav til sunne matvaner, gode innkjøpsrutinar og god kompetanse for tilsette i kantine.	
Ansvar	HFK Økonomi- og organisasjonsavdelinga, Opplæringsavdelinga	
Samarbeidspartar	Skulane, drifterar av kantine	
Ressursar/finansiering	Fylkeskommunale midlar	
Forankring	Regional plan for folkehelse	

Tiltak 4.4	Stimulere til folkehelseiltak på arbeidsplassane i HFK gjennom å nytte det etablerte IA-samarbeidet mellom NAV og HFK.	2018-2021
Innhald	Gjennom trepartsamarbeidet i IA-avtalen styrke folkehelseperspektivet i det systematiske og helsefremjande HMS-arbeidet, og utvikle eigne handlingsplanar for folkehelseiltak på arbeidsplassane. Setje av budsjettmidlar for å støtte opp under tiltaket <i>Aktiv kvar dag</i> som døme på lokal folkehelseinnsats innan fysisk aktivitet ved fylkeskommunale arbeidsplassar.	
Resultatmål	Auka tal folkehelseiltak i lokale HMS-planar. Auka bruk av <i>Aktiv kvardag</i> -midlar.	
Ansvar	HFK Økonomi- og organisasjonsavdelinga	
Samarbeidspartar	NAV Arbeidslivssenter Hordaland, dei tilsette sine organisasjonar, bedriftshelsetenester, yrkesmedisinsk fagmiljø, vernetenesta	
Ressursar/finansiering	Innafor budsjetttramme	
Forankring	IA-avtalen, samarbeidsavtale mellom NAV, HFK og dei tilsette, hovudavtalen	

Tema 5: Aktivitet og sosial deltaking

Organiserte og eigenorganiserte aktivitetar i nærmiljøet er viktige for å utvikle og styrke sosiale relasjonar, og for å gje verdifulle helsefremjande opplevingar for menneske i alle aldrar. Kunnskapsoversikten for Hordaland viser at dei som treng det mest – personar med svekka helse og dårlege levekår – har mindre sosial kontakt enn resten av befolkninga. Eit berekraftig samfunn er inkluderande og kjenneteikna av at alle kan delta og vera aktive. Sosial ulikhet i helse gjenspeglar deltaking i samfunnet, og tiltaka vil leggje til rette for at særleg dei med ulike barrierar for deltaking kan delta. Frivillige aktørar er ein ressurs for å inkludere ulike grupper i aktivitetar som gir sosial kontakt og nettverk.

Delmål 5.1 Inkludere fleire i og rekruttere breiare til frivillig organisasjonsarbeid.

Delmål 5.2 Fleire skal vere fysisk aktive kvar dag.

Delmål 5.3 Auka bruk av aktivitetssanlegg, friluftsområde og idretts- og kulturarenaer.

Tiltak 5.1	Styrke mangfaldet i aktivitet og deltaking for grupper som treng særskilt tilrettelegging.	2018-2021
Innhald	Frivillige organisasjonar er ein god arena for integrering i samfunnet. Samstundes er graden av deltaking i frivillige organisasjonar prega av sosial ulikskap. Hordaland fylkeskommune prioriterer tiltak som utjamner sosial ulikskap i helse og fremjer inkludering.	
Ansvar	HFK Kultur- og idrettsavdelinga	
Samarbeidspartar	Frivillige lag og organisasjonar, kommunar, andre avdelingar i HFK	
Ressursar/finansiering	Statlege og fylkeskommunale midlar inkludert nasjonal tilskotsordning mot fattigdom.	
Forankring	Regional kulturplan for Hordaland 2015-2025	

Tiltak 5.2	Støtte kommunane og lokalsamfunna i arbeidet med å integrere flyktningar og innvandrarar	2018-2021
Innhald	Gjennom tilskotsordningar styrke kommunane sitt integreringsarbeid.	
Ansvar	HFK Regionalavdelinga,	
Samarbeidspartar	HFK Kultur- og idrettsavdelinga	
Ressursar/finansiering	Statlege og fylkeskommunale midlar	
Forankring	Regional kulturplan for Hordaland 2015-2025, Handlingsprogram for næringsutvikling i Hordaland	

Tiltak 5.3	Utlysning av tilskotsmidlar for å auke tal på kommunar i Hordaland som utviklar frivilligheitspolitikk.	2018
Innhald	Regjeringa si frivillighetserklæring slår fast å styrke samarbeidet mellom offentleg sektor og frivillig sektor.	
Resultatmål	Innan 2020 skal 75 prosent av kommunane i Hordaland ha utvikla ein politikk for å styrke samhandling mellom kommune og frivillig sektor.	
Ansvar	HFK Regionalavdelinga	
Samarbeidspartar	Kommunane i Hordaland, Frivillig Norge	
Ressursar/finansiering	Hordaland fylkeskommune gjev tilskot på inntil kr 40.000 i tillegg eigenfinansiering frå kommunane.	
Forankring	Regional planstrategi 2016-2020, Regional plan for folkehelse	

Tiltak 5.4	Stimulere til kompetanseutvikling innanfor offentleg kulturforvaltning og innan kultur-, idrett- og friluftssektoren.	2018-2021
Innhald	Fylkeskommunen har eit regionalt kulturpolitisk ansvar og har utvikla ein sjølvstendig kulturpolitikk basert på kjennskap til fylket. Økonomiske tilskot til kompetanseheving, nettverksbygging og partnerskap er viktige fylkeskommunale verkemiddel i utvikling av aktivitetsanlegg, friluftsområde og idretts- og kulturarenaer.	
Resultatmål	Årlege dialogmøter etablert for heile kultur- og idrettssektoren.	
Ansvar	HFK Kultur- og idrettsavdelinga	
Samarbeidspartar	Kommunar, frivillige lag og organisasjonar	
Ressursar/finansiering	Innafor budsjetttramme	
Forankring	Regional kulturplan for Hordaland 2015-2025, Regional planstrategi 2016-2020	

Tiltak 5.5	Kartlegge bruk av fylkeskommunale bygg og lage strategi for meir bruk.	2018
Innhald	Offentlege bygg skal bli lettare tilgjengeleg for utlån, spesielt idrettsanlegg og øvingslokale. Det må i tillegg gjerast lettare å få informasjon om tilgjengelege anlegg og lokale for fritidsaktivitet.	
Resultatmål	Auka bruk av fylkeskommunale bygg.	
Ansvar	HFK Eigedomsavdelinga	
Samarbeidspartar	HFK Opplæringsavdelinga, HFK Kultur- og idrettsavdelinga og kommunar	
Ressursar/finansiering	Innafor driftsbudsjett	
Forankring	Regional kulturplan for Hordaland 2015-2025	

Tiltak 5.6	Bidra til å vidareutvikle eit breitt og variert kultur- og idrettstilbod til barn og ungdom, mellom anna gjennom meir bruk av medverknad.	2018-2021
Innhald	Det skal vere eit mangfald av aktivitetstilbod tilpassa ulike brukargrupper, publikum og sjangrar i samspel med både profesjonalitet og frivilligheit.	
Resultatmål	Utvikle metode i samråd med kommunane og kultur- og idrettsaktørane.	
Ansvar	Kultur- og idrettsavdelinga	
Samarbeidspartar	Kommunar, lag og organisasjonar	
Ressursar/finansiering	Innanfor budsjetttramme og ulike tilskotsordningar	
Forankring	Regional kulturplan for Hordaland 2015-2025	

Tiltak 5.7	Arbeide vidare med kulturkort-løysing for å jamne ut økonomiske skilnader for deltaking.	2018-2021
Innhald	Det er ønskje om å halde fram arbeidet i samarbeid med Bergen kommune og andre kommunar i Hordaland (og Sogn og Fjordane) om å utvikle ein god modell for eit kulturkort som vil jamne ut økonomiske skilnader for deltaking i kultur og idrett.	
Resultatmål	Utvikle metode i samråd med kommunane og kultur- og idrettsaktørane.	
Ansvar	HFK Kultur og idrettsavdelinga	
Samarbeidspartar	Bergen kommune, ulike kultur og idrettsinstitusjonar	
Ressursar/finansiering	Innafor budsjetttramme	
Forankring	Regional kulturplan for Hordaland 2015-2025	

Vedlegg

Delmål – Tema 1

1.1

Samhandling skal fremje medverknad og god oppgåveløysing.

1.2

Folkehelsearbeidet skal vere kunnskapsbasert.

1.3

Folkehelseomsyn skal vere integrert i all samfunnsplanlegging.

1.4

Hordaland skal vere eit universelt utforma samfunn innan 2025.

Strategiar – Tema 1

1 A: Utvikle gode strukturar og arenaer for heilskapleg folkehelsearbeid.

1 B: Medverknad skal vere eit gjennomgåande prinsipp i alle planar og tiltak.

1 C: Bruke tilgjengeleg kunnskap og utvikle ny kunnskap om utviklingstrekk, helsetilstand og effektive tiltak.

1 D: Formidle kunnskap og utvikle samarbeidsnettverk.

1 E: Fremje kompetanseutvikling og gjennomføre evalueringar.

1 F: Alle planar skal vurdere konsekvensar for folkehelsa.

1 G: Deltaking for alle og universell utforming skal vere eit gjennomgåande prinsipp for alle regionale og kommunale planar.

1 H: Offentlege bygg, skular, haldeplassar og kollektivtransport skal vere universelt utforma innan 2025.

1 L: Sentrumsområde og publikumsretta anlegg skal vere planlagde og utbygde etter prinsippa om universell utforming innan 2025.

1 J: Offentleg informasjon skal vere universelt utforma og tilpassa behova til ulike målgrupper.

1 K: Auke kunnskap og kompetanse om universell utforming.

Delmål – Tema 2

2.1

Gode, trygge og aktive nærmiljø for befolkninga.

Strategiar – Tema 2

2 A: Bidra til fleire tilgjengelege aktivitetsområde, kultur- og idrettsanlegg som stimulerer til lågterskelaktivitet.

2 B: Bruke eksisterande kunnskap og auke kunnskapsgrunnlaget om faktorar og utviklingstrekk i nærmiljøet som kan verke inn på helsa.

2 C: Bidra til ein offentleg infrastruktur som gjer at fleire kan velje sykkel, gange og kollektivtransport framfor personbil.

2 D: Leggje til rette for tiltak som både førebyggjer og reduserer luftforureining og støy, spesielt i tettbygde område og i byane.

2.2

Gode friluftsområder for alle.

2 E: Bidra til fleire tilgjengelege friluftsområde og merkte turløyper i nærmiljøa, også ved eksisterande bustadområde.

2 F: Gjennomføre kartlegging og verdsetting av friluftsområde i alle kommunar i Hordaland.

2 G: Alle kommunar bør ha minst eitt friluftsområde tilgjengeleg for alle.

2.3

Bustader til folk med ulike behov i gode nærmiljø.

2 H: Leggje til rette for gode møteplassar og aktivitet ved utforming av område til bustader, skular og barnehagar, offentlege bygg og offentlege rom.

2 I: Sikre bustader som er tilgjengelege for ulike behov og aldersgrupper.

2 J: Auke kunnskap om fordelar og moglegheiter som kan finnast i samband med å auke tilgjenge i den eksisterande bustadmassen.

2.4

Færre skadar og ulykker.

2 K: Auke kunnskapen om omfanget av skadar og ulykker, sikre at vurderingar knytte til helse/folkehelse er ein del av plangrunnlaget, og fremje gode tiltak for å redusere talet på skadar og ulykker.

Delmål – Tema 3

3.1

Barnehagar og skular skal ha helsevennlege og gode bygg og uteareal.

3.2

Alle barnehagar, grunnskular og vidaregåande skular skal arbeide helsefremjande.

3.3

Det skal vere koordinert innsats og godt samarbeid mellom aktørar som arbeider med levekåra til barn og unge gjennom heile utdanningsløpet.

3.4

80 prosent av elevane skal gjennomføre vidaregåande opplæring på fem år.

3.5

Ein skal arbeide for auka kunnskap om barn og unge sin situasjon, levekår og helse.

3.6

80 % av barn og unge skal gå eller sykle til skulen.

Strategiar – Tema 3

3 A: Alle bygg og uteareal for skular og barnehagar skal ha tilfredsstillande standard etter forskrift om miljøretta helsevern i skular og barnehagar og opplæringslova.

3 B: Alle barnehagar og skular skal bidra til å gi elevane ei best mogleg sosial og fagleg utvikling.

3 C: Alle barnehagar og skular skal vere gode arenaer for haldningsskapande arbeid og sunne helseval.

3 D: Tilbodet i skulehelsetenesta til elevar i grunnskulen og til elevar/lærlingar i vidaregåande skule, skal vere i tråd med nasjonale tilrådingar.

3 E: Samarbeid mellom ulike aktørar retta mot barn og unge i det førebyggjande arbeidet, skal vere koordinert allereie i ein tidleg fase.

3 F: Styrke samarbeidet mellom ulike aktørar for å trygge overgangar mellom ulike nivå i utdanningsløpet.

3 G: Arbeide for å auke læringsutbyttet og få fleire til å fullføre vidaregåande opplæring på normal tid (maks fem år).

3 H: Det skal leggjast til rette for utvikling av kunnskapen om barn og unge.

3 I: Bidra til arbeidet med å gjennomføre nasjonale kampanjar for å få fleire til å gå eller sykle til skule/utdanning

Delmål – Tema 4

4.1

Auke arbeidsdeltakinga og betre overgangen mellom vidaregåande opplæring og arbeid.

4.2

Auka deltaking i arbeidslivet gjennom fleire universelt utforma arbeidsplassar.

4.3

Auka deltaking i arbeidslivet gjennom meir satsing på helsefremjande arbeidsplassar.

Strategiar – Tema 4

4 A: Tettare samarbeid mellom statlege aktørar, HFK og næringslivet for å målrette tiltak for arbeidspraksis og jobb til unge.

4 B: Leggje til rette for at fleire vaksne skal få yrkes- og studiekompetanse.

4 C: Fremje inkludering og deltaking gjennom fleire universelt utforma arbeidsplassar og byggje ned barrierar.

4 D: Utvikle samarbeid mellom statlege instansar, kommunar og HFK for felles satsing på folkehelseiltak på arbeidsplassen.

4 E: Leggje til rette strukturelle tiltak for sunne val på arbeidsplassen.

4 E: Arbeide aktivt for eit meir inkluderande psykososialt arbeidsmiljø i samarbeid med tilsette.

Delmål – Tema 5

5.1

Inkludere fleire i, og rekruttere breiare til, frivillig organisasjonsarbeid.

5.2

Fleire skal nå dei nasjonale måla om fysisk aktivitet kvar dag.

5.3

Auka bruk av aktivitetsanlegg, friluftsområde og idretts- og kulturarenaer.

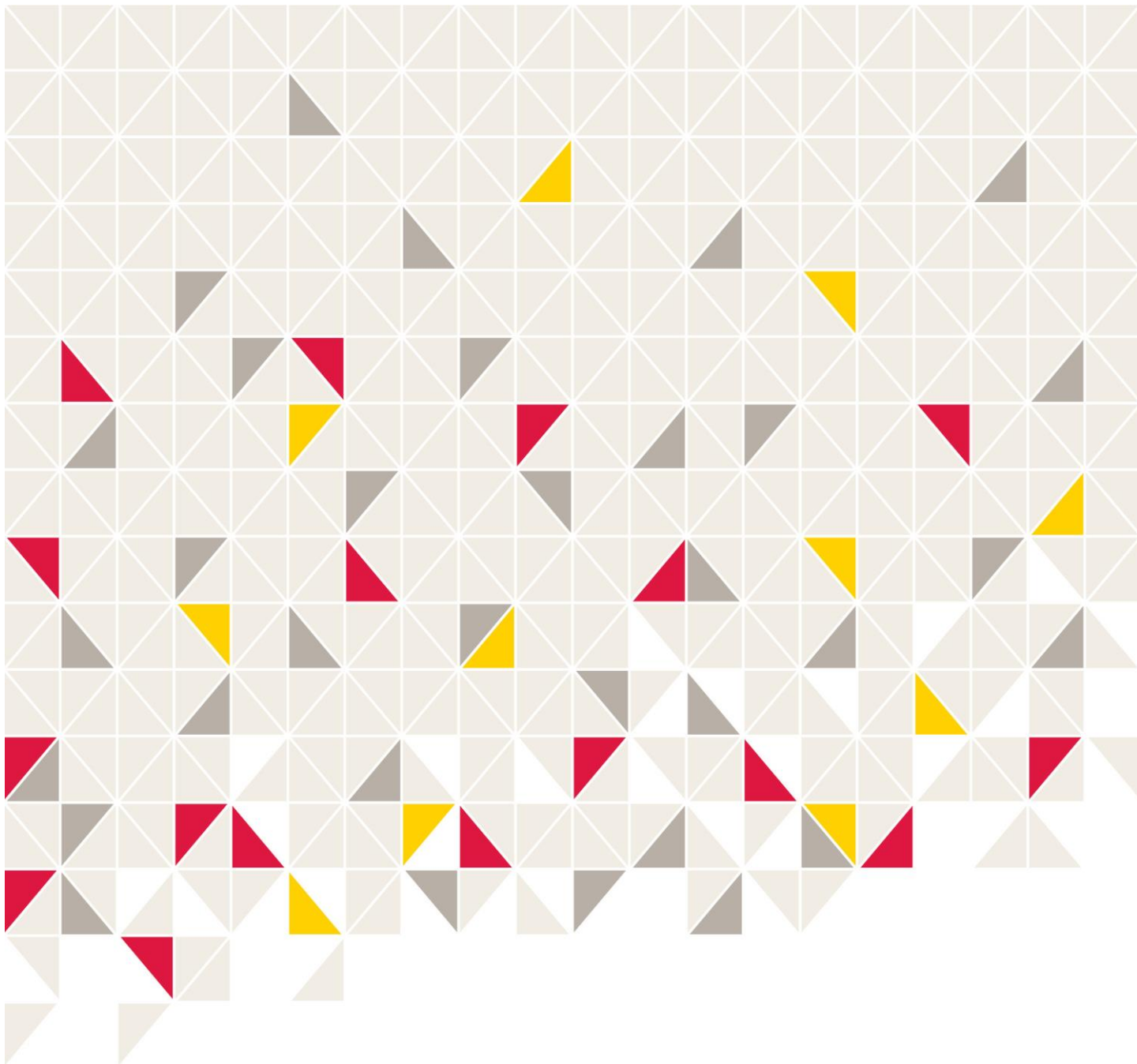
Strategiar – Tema 5

5 A: I samarbeid med frivillig sektor mobilisere befolkninga til å engasjere seg i frivillig arbeid.

5 B: Utvikle regional og kommunal frivilligheitspolitikk i samarbeid med frivillig sektor.

5 C: Legge til rette for at fleire skal vere fysisk aktive kvar dag.

5 D: Bidra til å auke bruken av kulturbygg, aktivitetsanlegg, friluftsområde og merkte turløyper i lokalmiljøa.

**HORDALAND
FYLKESKOMMUNE**

Agnes Mowinckels gate 5
Postboks 7900
5020 Bergen
Telefon: 55 23 90 00
E-post: hfk@hfk.no
www.hordaland.no

Hordaland fylkeskommune har ansvar for å utvikle hordalandssamfunnet. Vi gir vidaregåande opplæring, tannhelsetenester og kollektivtransport til innbyggjarane i fylket. Vi har ansvar for vegsamband og legg til rette for verdiskaping, næringsutvikling, fritidsopplevingar og kultur. Som del av eit nasjonalt og globalt samfunn har vi ansvar for å ta vare på fortida, notida og framtida i Hordaland. Fylkestinget er øvste politiske organ i fylkeskommunen.

